ВПЛИВ РИНКОВИХ ЧИННИКІВ НА ФОРМУВАННЯ ЗОЛОТОГО ЗАПАСУ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

***П.І. Коренюк**, д-р екон. наук, професор*
Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське

В кінці 20 сторіччя відбулися досить істотні зміни щодо ролі золота у валютній сфері. Так, гроші у вигляді кредитних ресурсів потіснили золото з внутрішнього та міжнародного обороту. Золото перестало використовуватися як засіб обігу і платежу, та відповідно, безпосередньо обмінюватися на готову продукцію. Тобто, фактично, воно стало звичайним товаром. Але золото зберегло за собою досить важливу роль як надзвичайні світові гроші. В сучасних умовах обсяг золотого запасу показує валютно-фінансові позиції держави і виступає показником її кредитоспроможності, що є особливо важливим в умовах глобалізації.

Проблемами дослідження ринку золота займались такі видатні вчені як Н. Бодрова [7], О. В. Боришкевич [1], Д. В.Видолоб [2], О. М.Маліченко [3], О. В. Михайловський [4], А. Г.Олексин [5], Ю. М. Попівняк [6] та інші вітчизняні і закордонні вчені.

Сьогодні золотий запас існує в формі централізованих запасів в казначейських і державних банках, у формі приватних накопичень фізичних та юридичних осіб, у формі дорогоцінного металу, який використовується у галузях національної економіки. Так, на промислово розвинуті країни припадає понад 83 % світових централізованих запасів і 77 % загального світового запасу золотих резервів. За величиною обсягів золотих запасів Україна знаходиться на 49 місці загальносвітового рейтингу.

В Україні формування золотого запасу керівництво приділяє досить великої уваги. Звичайно, не все виходить, як відображено у сухій статистичній звітності. Так, Законом України визначено поняття золотого запасу та порядок його формування за рахунок коштів НБУ. Він безперечно є державною власністю і складає певну частку золотовалютних запасів держави.

Українська влада неодноразово заявляла про власні амбіційні наміри щодо зміни такої ситуації в кращий бік. Так, за даними World Gold Counsel, з серпня 2012 року по серпень 2013 року Україна збільшила свій золотий запас до 38,9 тонн, тобто на 6,1 тонн, що складало на той час 6,1 відсоток золотовалютних запасів. Але, існує така авторитетна думка, що нарощування золотих запасів відбувається лише за рахунок виключно внутрішніх резервів.

З аналізу даних таблиці 2 та графічного матеріалів рис. 1 слідує, що золотий запас держави постійно нарощувався з 2000 року у розмірі 13,40 тонн і досяг він свого апогею в 2014 році на рівні 42,61 тонн або зріс на 218 відсотків або у 3,18 рази. Після 2014 році відбулося його зниження у зв'язку з політичними негараздами та військовою агресією з 42,61 тонн у 2014 році до 25,50 тонн у 2017 році на 17,11 або на 40,2 відсотки.

Ефективне функціонування ринок золота та дорогоцінних металів, як показує досвід розвинутих країн світу, позитивно впливає на стан національних економік. Останніми роками має місце тенденція до зростання кількості банків, які бажають працювати з банківськими металами, і це свідчить про чималий потенціал розвитку даного ринку і можливості отримувати вигоду від операцій на ньому як для банків, так і для клієнтів. Ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на операції з банківськими металами на валютному ринку України мають ряд банки, при чому переважна частка яких розміщені в Києві та Київській області. Дозвіл на операції з банківськими металами на міжнародних ринках мають лише сім банків, серед яких АКБ соціального розвитку «Укрсоцбанк», АБ «БРОКБІЗНЕСБАНК», ВАТ Всеукраїнський Акціонерний Банк, ВАТ «Кредитпромбанк», ПАТ КБ «ПриватБанк», АКБ «ІМЕКСБАНК».

З виходом на ринок золота, за оптимістичними прогнозами окремих українських експертів вищевказаних великих банків, має зростати обсяг торгів банківським золотом. І як один з можливих наслідків, ціни на золото мають наблизитись до світових. За оцінками провідних експертів, золото у структурі вітчизняного ринку банківських металів складає орієнтовно 85 відсотків.

Особливістю ринку в Україні є той факт, що основним українським інвестором у золото є населення та іноді юридичні особи, зокрема страхові компанії. Структурно ринок золота в Україні складається з біржового ринку фізичного золота, міжбанківського ринку золота, роздрібного ринку золота та ринку ювелірних виробів. Уряд робить активні спроби, фактично це є виважена фінансова політика державницького типу щодо активізації ринку золота. Так, до конкретних кроків відноситься

взаємне визнання всіх фінансових та базових золотих активів. Наприклад, зараз один банк може купити активи іншого банку, навіть, якщо це закордонний банк, тобто має місце певна лібералізація. Проводиться відповідна робота щодо розширення можливостей взаємодії банківської системи з населенням на прозорих взаємовигідних умовах з метою активізації вітчизняної фінансової системи.

Нарівні з поповненням за рахунок внутрішнього ринку, вагомим способом нарощування золотого запасу держави є власний здобуток. Владні структури постійно заявляють про потребу у відродженні золотодобувної галузі, але геологічна розвідка та розробка золотоносних родовищ в Україні практично не ведеться. Так, золотодобувне підприємство «Мужиєвська золотобувна фабрика в Закарпатській області знаходиться в єдиному числі, яке займається такою діяльністю, але уже понад десять років воно не працює через брак інвестицій. Крім того, на розробку унікального за характеристиками «Клинцівського родовища» в Кіровоградській області також відсутні державні кошти та інвестиційні ресурси. На жаль, складні бюрократичні інстанції та відсутність системної державної підтримки різко знижує інвестиційну привабливість вітчизняної золотодобувної галузі. В фінансових умовах для України, які склалися такий підхід не є економічно виправданим.

Взагалі, на території держави є досить багато проявів золота та декілька середніх та невеликих родовищ. Так, в Україні немає великих потужних родовищ золота. І за підрахунками вітчизняних вчених валовий запас золота в кам'яних породах оцінюється в 3000 тонн. Весь потенційний валовий золота видобути надзвичайно важко, але реальні промислові запаси оцінюються фахівцями приблизно 1000 тонн. Отже, виникає проблема прямої та непрямої державної підтримки видобування золота в Україні.

В сучасних складних економічних умовах, коли держава змушує брати міжнародні позики, оптимально було максимізувати нарощування власного золотого запасу шляхом скупки золотого брухту у населення, розвиток власного видобутку золота з прискоренням виходу на світовий ринок. Обсяг золотого запасу України має тенденцію до зростання. Так, з 13,40 тонн у 2000 році він зростав і досяг він свого апогею в 2014 році на рівні 42,61 тонн або зріс на 218 відсотків або у 3,18 рази. Але після 2014 році відбулося його деяке зниження у зв'язку з об'єктивними чинниками на 40,2 відсотки і 2017 році він склав 25,50 тонн.

Характерною особливістю ринку золота в Україні є той факт, що основним українським інвестором у золото є населення та іноді юридичні особи, зокрема страхові компанії. Структурно ринок золота в Україні складається з біржового ринку фізичного золота, міжбанківського ринку золота, роздрібного ринку золота та ринку ювелірних виробів. Уряд робить досить активні спроби у вигляді виваженої фінансової політика державницького типу щодо активізації вітчизняного ринку золота. Якщо ми порівняємо Україну з Білорусією, то ми побачимо, що темпи накопичення золотого запасу Білорусії значно перевищують аналогічний показник по Україні, хоча в абсолютному розмірі вони знаходяться орієнтовно в одному масштабі.

Нарівні з поповненням за рахунок внутрішнього ринку, вагомим способом нарощування золотого запасу держави є власний здобуток. В сучасних складних економічних умовах, коли держава змушує брати міжнародні позики, оптимально було максимізувати нарощування власного золотого запасу шляхом скупки золотого брухту у населення, розвиток власного видобутку золота з прискоренням виходу на світовий ринок.

Перелік посилань:

1. Боришкевич О. В. Золото у сучасній економіці / Боришкевич О. В. // Бізнес інформ. – 2014. – №1. – С. 256-261.

2. Видолоб Д. В. Державна політика України у сфері ліцензування господарської діяльності з видобутку, переробки, виробництва дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та виробів з ним і торгівлі ними як засіб державного регулювання [Текст] / Д. В. Видолоб // Держава і право : зб. наук. пр. / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – 2009. – №45. – С. 326-333.

3. Маліченко О. М. Особливості правового регулювання ліцензування господарської діяльності у сфері обігу дорогоцінного каміння / О. М. Маліченко // [Електронний ресурс] Держава і право. – №48. – 2014. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/ bitstream/handle/123456789/34652/14-Malichenko.pdf?sequence=1

4. Михайловський О. В. Трансформація функцій золота у сучасній міжнародній економіці // актуальні проблеми економіки.- 2011.- №12. – С. 230-237.

5.Олексин А. Г. Аналіз впливу економічних факторів на закономірності зміни цінової позиції ринку золота в умовах глобальної ринкової економіки / Олексин А. Г., Лисенко Ж. П. // Економіка і держава. – 2015. – №2. – С. 55-60.

6. Попівняк Ю.М. Проблеми функціонування ювелірної промисловості України у світовому контексті та шляхи її розв'язання / Ю.М Попівняк // Актуальні проблеми економіки №9(147), 2013. – С. 62-69.

7. Світові ринки дорогоцінних металів: сучасний стан та основні чинники впливу / Бодрова Н. // Вісник НБУ. – 2011. – №7. – С. 26-32.